

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

16 грудня 2014 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого Кривенка В.В.,
суддів: Гриціва М.І., Гусака М.Б., Коротких О.А., Кривенди О.В.,
Маринченка В.Л., Панталієнка П.В., Самсіна І.Л.,
Терлецького О.О., –

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Копиріної Катерини Валентинівни до управління Пенсійного фонду України в м. Селидове Донецької області (далі – управління ПФУ, ПФУ відповідно) про перерахунок пенсії,

в с т а н о в и л а:

У березні 2013 року Копиріна К.В. звернулася до суду з позовом до управління ПФУ, в якому просила зобов'язати відповідача перерахувати їй пенсію у зв'язку з втратою годувальника з 1 листопада 2012 року відповідно до вимог Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (в редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі – Закон № 1058-IV) в розмірі 50 % пенсії за віком померлого годувальника і доплатити їй недоплачену суму пенсії починаючи з 1 листопада 2012 року. Крім того, просила зобов'язати відповідача відповідно до вимог статті 24 Закону № 1058-IV під час перерахунку пенсії врахувати до страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком її чоловіка, з якого обчислюється розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника, крім наявного страхового стажу Копиріна Олександра Семеновича (13 років 7 місяців 13 днів) зарахувати також на загальних підставах період з дня смерті годувальника (12 жовтня 1982 року) до дати, коли годувальник досяг би віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, тобто коли б чоловік досяг віку 60 років (17 квітня 2013 року), а також зобов'язати відповідача відповідно до статті 45 Закону № 1058-IV під час перерахунку пенсії застосувати показник середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за три календарних роки, що передують 2012 року, а саме за 2009–2011 роки.

На обґрунтування позову зазначила, що вона має статус вдови загиблого шахтаря, оскільки її чоловік Копирін О.С. загинув під час виконання трудових обов'язків в результаті нещасного випадку на шахті «Гірник» 12 жовтня 1982 року. З 1 листопада 2012 року вона отримує пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до Закону України від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ «Про пенсійне забезпечення» (далі – Закон 1788-ХІІ). Згідно з наданим управлінням ПФУ розрахунком розмір її пенсії у зв'язку з втратою годувальника визначався за нормами Закону № 1788-ХІІ без урахування вимог діючого Закону № 1058-ІV.

Селидівський міський суд Донецької області постановою від 1 квітня 2013 року, залишеною без змін ухвалами Донецького апеляційного адміністративного суду від 21 травня 2013 року та Вищого адміністративного суду України від 12 червня 2014 року, позов задовольнив: визнав неправомірними дії відповідача щодо призначення Копириній К.В. пенсії у зв'язку з втратою годувальника за нормами Закону № 1788-ХІІ, але без урахування вимог діючого Закону № 1058-ІV; зобов'язав управління ПФУ з 1 листопада 2012 року провести Копириній К.В. перерахунок пенсії у зв'язку з втратою годувальника відповідно до вимог статті 37 Закону № 1058-ІV та доплатити їй несплачену суму пенсії; зобов'язав управління ПФУ під час перерахунку пенсії Копириній К.В. до страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком її чоловіка, з якого обчислюється розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника, крім наявного страхового стажу Копириній О.С. зарахувати також на загальних підставах період з дня смерті годувальника до дати, коли годувальник досяг би 60-річного віку, відповідно до вимог статті 24 Закону № 1058-ІV; зобов'язав управління ПФУ під час перерахунку пенсії Копириній К.В. застосувати показник середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України за три календарних роки, що передують 2012 року, а саме за 2009–2011 роки, відповідно до вимог статті 45 Закону № 1058-ІV.

Касаційний суд, залишаючи без змін рішення судів попередніх інстанцій про задоволення позовних вимог, зазначив, що призначення і виплата пенсії у зв'язку з втратою годувальника на одного члена сім'ї призначається в розмірі 50 % пенсії за віком померлого годувальника. Отже, на час звернення позивача до управління ПФУ останнє не мало правових підстав для незастосування положень Закону № 1058-ІV при призначенні цього виду пенсії позивачу.

Не погоджуючись із ухвалою суду касаційної інстанції, управління ПФУ звернулось із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстави неоднакового застосування Вищим адміністративним судом України статей 9, 37, абзаців першого та другого пункту 16 Прикінцевих положень Закону № 1058-ІV (у редакції Закону України від 17 листопада 2005 року № 3108-ІV «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»; далі – Закон № 3108-ІV), Закону № 1788-ХІІ.

На обґрунтування заяви додало копії рішень Вищого адміністративного суду України від 23 травня та 17 жовтня 2013 року (справи №№ К/9991/45587/11, К/9991/61597/12 відповідно), які, на думку управління ПФУ, підтверджують неоднакове застосування касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах.

У вказаних рішеннях касаційний суд зазначив, що призначення позивачу пенсії в розмірі 30 % заробітку годувальника, але не менше соціальної пенсії, встановленої для відповідної категорії непрацездатних, не суперечить Закону № 1058-ІV, оскільки цим Законом не визначено розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві.

Верховний Суд України вирішував питання про усунення розбіжностей у застосуванні касаційним судом наведених норм права та у рішенні від 15 квітня 2014 року (справа № 21-67a14) зазначив таке.

Статтею 9 Закону № 1058-ІV встановлено види пенсійних виплат і соціальних

послуг. Згідно з частиною першою зазначеної статті відповідно до цього Закону за рахунок коштів ПФУ в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати: пенсія за віком; пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства); пенсія у зв'язку з втратою годувальника.

Розділом V вказаного Закону визначено умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника (стаття 36), розмір такої пенсії (стаття 37), період, на який вона призначається, та зміна її розміру (стаття 38), призначення однієї пенсії у зв'язку з втратою годувальника на всіх членів сім'ї, виділення частки пенсії (стаття 39).

Так, зокрема, відповідно до частини першої статті 37 Закону № 1058-IV пенсія у зв'язку з втратою годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї призначається в розмірі 50 % пенсії за віком померлого годувальника.

Разом з тим згідно з частиною восьмою статті 36 цього Закону пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, призначаються відповідно до Закону України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі – Закон № 1105-XIV). Відповідно до частини четвертої статті 33 Закону № 1105-XIV пенсія у разі смерті годувальника призначається і виплачується згідно із законодавством. Тобто вказана норма містить посилання на законодавство про пенсійне забезпечення, оскільки, як визначено абзацом сьомим частини другої статті 5 Закону № 1058-IV, виключно цим Законом визначаються умови набуття права та порядок визначення розмірів пенсійних виплат.

Абзацом першим пункту 16 Прикінцевих положень Закону № 1058-IV, який прийнятий пізніше Закону № 1788-XII, встановлено, що до приведення законодавства України у відповідність із Законом № 1058-IV закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

Згідно з абзацом другим зазначеного вище пункту положення Закону № 1788-XII застосовуються в частині визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах і за вислугу років. Цим абзацом було доповнено вказаний пункт згідно із Законом № 3108-IV.

Таким чином, враховуючи, що Закон № 1058-IV, який прийнятий останнім у часі та, як зазначено у його преамбулі, розроблений відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР, визначає принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій, надання соціальних послуг з коштів ПФУ, що формуються за рахунок страхових внесків роботодавців, бюджетних та інших джерел, передбачених цим Законом, а також регулює порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, передбаченим цим Законом, а також те, що він чітко визначає, в якій частині застосовується Закон № 1788-XII, пріоритетному застосуванню до відносин, пов'язаних з призначенням і виплатою пенсій у зв'язку з втратою годувальника, підлягає Закон № 1058-IV.

Право на призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника закріплено, зокрема, абзацом другим частини першої статті 36 Закону № 1058-IV, відповідно до якого батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

Враховуючи наведене, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України вважає, що призначення і виплата пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві, його дружині має

здійснюватись відповідно до вимог Закону № 1058-IV.

Оскільки суд касаційної інстанції правильно застосував норми матеріального права, до встановлених у справі обставин, то заява управління ПФУ задоволенню не підлягає.

Керуючись статтями 241, 242, 244 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

У задоволенні заяви управління Пенсійного фонду України в м. Селидове Донецької області відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого пунктом 2 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України.